

Stanje okoliša u Evropi je zabrinjavajuće: najveći izazovi su prijetnje prirodnim ekosistemima i posljedice klimatskih promjena

Iako je ostvaren značajan napredak u smanjenju emisije stakleničkih gasova i zagađenja zraka, opće stanje okoliša u Evropi ostaje nepovoljno – posebno kada je riječ o prirodnim resursima, koji su i dalje izloženi degradaciji, prekomjernom iskorištavanju i gubitku biološke raznolikosti. Prema danas objavljenom najopsežnijem izvještaju Evropske agencije za okoliš (EEA) o stanju okoliša, ubrzane klimatske promjene predstavljaju i jedan od najhitnijih izazova. Prognoze za većinu ekoloških trendova izazivaju zabrinutost, jer nose ozbiljne rizike po ekonomski razvoj, sigurnost i kvalitet života u Evropi.

Izvještaj ističe da klimatske promjene i degradacija okoliša direktno ugrožavaju konkurentnost Evrope, budući da je njena ekonomija u velikoj mjeri oslonjena na prirodne resurse. U izvještaju se također navodi da ostvarenje klimatske neutralnosti do 2050. godine zahtijeva učinkovitije i odgovornije upravljanje zemljom, vodnim resursima i drugim prirodnim resursima. Očuvanje prirodnih resursa, ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje njihovim posljedicama, kao i smanjenje zagađenja, doprinijet će jačanju otpornosti ključnih društvenih sistema koji zavise od prirode, poput sigurnosti hrane, snabdijevanja pitkom vodom i zaštite od poplava.

U izvještaju se apeluje na ubrzanje primjene politika i dugoročnih mjera za postizanje održivosti, koje su već usvojene u okviru Evropskog zelenog plana. Ove mjere usklađene su s prioritetima Kompassa konkurentnosti Evropske komisije, posebno u oblastima inovacija, dekarbonizacije i sigurnosti.

[Izveštaj o stanju okoliša u Evropi za 2025. godinu](#) predstavlja najdetaljniju analizu aktuelnog stanja i budućih perspektiva vezanih za okoliš, klimu i održivost kontinenta, zasnovanu na podacima iz 38 zemalja. Izveštaj naglašava da je Evropska unija svjetski predvodnik u borbi za zaštitu klime, postižući smanjenje emisija gasova staklene bašte i upotrebe fosilnih goriva, dok je istovremeno udvostručila udio obnovljivih izvora energije od 2005. godine. Značajan napredak ostvaren je i u poboljšanju kvalitete zraka, kao i u povećanju recikliranja otpada i efikasnijem korištenju resursa tokom posljednjih 10 do 15 godina. Napredak u različitim područjima koja podržavaju prelazak na održivost – uključujući inovacije, zeleno zapošljavanje i održivo finansiranje – pruža optimizam za budućnost.

Teresa Ribera, izvršna potpredsjednica za čistu, pravednu i konkurentnu tranziciju, izjavila je: "Ovaj izvještaj jasno podsjeća da Evropa mora ostati na dosadašnjem putu, pa čak i ubrzati svoje klimatske i ekološke ciljeve. Nedavni ekstremni vremenski fenomeni ukazuju na to koliko su naš prosperitet i sigurnost ranjivi usljed degradacije prirode i pojačanih klimatskih uticaja. Odgađanje ostvarenja naših klimatskih ciljeva samo bi povećalo troškove, produbilo nejednakosti i umanjilo našu otpornost. Zaštita prirode nije trošak. To je ulaganje u konkurentnost, otpornost i blagostanje naših građana. Pojačanjem aktivnosti već danas, možemo stvoriti čistiju, pravedniju i otporniju Evropu za buduće generacije."

Jessika Roswall, povjerenica za okoliš, otpornost na klimatske promjene i konkurentnu cirkularnu ekonomiju, izjavila je: "Iako je zabilježen napredak, stanje našeg okoliša predstavlja jasan poziv na akciju da nastavimo sa smanjenjem zagađenja, obnovom prirode i zaštitom biodiverziteta. Neophodno je preispitati odnos između okoliša i ekonomije te zaštitu prirode posmatrati kao ulaganje, a ne kao trošak. Zdrava priroda predstavlja temelj zdravog društva, konkurentne ekonomije i otpornog svijeta, zbog čega je EU odlučna da ostane posvećena ostvarivanju svojih ekoloških obaveza."

Povjerenik za klimatske promjene, neto nultu emisiju i čisti rast, **Wopke Hoekstra**, izjavio je: "Ovaj izvještaj dodatno naglašava hitnost da EU očuva svoje ambiciozne ciljeve vezane za klimu. Kao kontinent koji se najbrže zagrijava, Evropa je izravno iskusila razorne posljedice klimatskih promjena, posebno kroz velike šumske požare koji su zahvatili područja tokom ljeta. Posljedice nedjelovanja su velike, a klimatske promjene predstavljaju neposrednu opasnost za našu konkurentnost. Zadržavanje tog pravca od suštinskog je značaja za očuvanje naše ekonomije."

Izvršna direktorica Evropske agencije za okoliš, **Leena Ylä-Mononen**, izjavila je: "Ne smijemo dozvoliti da oslabimo svoje ambicije kada je riječ o klimi, zaštiti okoliša i održivom razvoju. Naš izvještaj o stanju okoliša, razvijen u saradnji sa 38 zemalja, pruža jasne, naučno utemeljene uvide i snažno ukazuje na potrebu za hitnim djelovanjem. Evropska unija raspolaže politikama, alatima i stručnim znanjem, kao i decenijama iskustva u zajedničkom djelovanju ka postizanju ciljeva održivog razvoja. Odluke koje donesemo danas oblikovat će našu budućnost."

Složeni izazovi pred nama

Biodiverzitet u evropskim kopnenim, slatkovodnim i morskim ekosistemima sve više opada zbog stalnih pritisaka proizašlih iz neodrživih obrazaca proizvodnje i potrošnje, pri čemu se ti negativni utjecaji najjasnije ogledaju u prehrambenom sistemu. Izvještaj ukazuje na to da se i u narednim godinama očekuje daljnje pogoršanje stanja biodiverziteta i ekosistema u Evropi, te da je malo vjerovatno da će dogovoreni politički ciljevi biti ostvareni do 2030. godine.

Slično tome, vodni resursi širom Evrope suočeni su s ozbiljnim pritiscima, a nestašica vode već utiče na oko trećinu stanovništva i teritorije kontinenta. Izvještaj ističe da je očuvanje zdravih vodenih ekosistema, zaštita slivnih područja i obnova podzemnih voda od suštinskog značaja za jačanje buduće otpornosti Evrope na izazove vezane za vodu.

Kada je riječ o klimatskim promjenama, Evropa je kontinent koji bilježi najbrže zagrijavanje. Promjene klime odvijaju se zabrinjavajućom brzinom, ugrožavajući sigurnost, javno zdravlje, ekosisteme, infrastrukturu i ekonomiju. Rastuća učestalost i intenzitet klimatskih katastrofa, zajedno sa spoznajom da će se klimatske promjene nastaviti i uz ambiciozne napore EU za njihovo ublažavanje, jasno ukazuju na hitnu potrebu za prilagođavanjem evropskog društva i ekonomije, pri čemu je važno da niko ne bude zanemaren.

Izvještaj naglašava da ovi ključni izazovi zahtijevaju temeljito preispitivanje odnosa između naše ekonomije i prirodnog okoliša, uključujući zemljište, vodu i prirodne resurse. Očuvanjem i obnavljanjem prirodnog okoliša u Evropi moguće je sačuvati konkurentnu ekonomiju i osigurati visok životni standard za evropske građane.

Proširenje i intenziviranje

Izvještaj ističe hitnu potrebu za dubokim promjenama u proizvodnim i potrošačkim sistemima – uključujući dekarbonizaciju ekonomije, prelazak na kružni model upravljanja, smanjenje zagađenja i odgovorno korištenje prirodnih resursa. Politike Evropske unije, kao što je Zeleni plan, nude jasan okvir za postizanje održivog razvoja.

Izvještaj posebno ističe važnost obnove staništa kroz rješenja zasnovana na prirodi, koja će ojačati otpornost te podržati napore za ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama. Također naglašava potrebu za dekarbonizacijom ključnih ekonomskih sektora, posebno transporta, te za rješavanjem emisija iz poljoprivrede. Veća primjena principa cirkularne ekonomije može značajno smanjiti zavisnost Evrope od uvoza energije i ključnih sirovina. Osim toga, ulaganjem u digitalnu i zelenu tranziciju evropske industrije, Evropa može podići produktivnost i zauzeti vodeću ulogu u svijetu u oblasti zelenih inovacija, razvijajući tehnologije za dekarbonizaciju sektora s visokim emisijama, poput proizvodnje čelika i cementa.

U martu 2024. godine Evropsko vijeće je otvorilo pregovore o pristupanju Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji, kao zemlji kandidatu za članstvo u EU od 2022. godine. U ovom trenutku zemlja se suočava sa mnogim izazovima, ali i prilikama, u transformaciji svog okoliša.

Iako je postignut napredak u mnogim oblastima zaštite okoliša, i dalje postoji potreba za unapređenjem pravnog okvira, jačanjem administrativnih kapaciteta, sistema praćenja i međuinstitucionalne koordinacije, u skladu sa obavezama pristupanja EU i Zelenom agendom za Zapadni Balkan.

Doprinos u izradi sveobuhvatnog izvještaja "Okoliš Evrope 2025" ispred Bosne i Hercegovine dali su eksperti Eionet mreže u BiH, nadležne institucije BiH, nadležne institucije Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kao i akademska zajednica. Izvještaj ističe kako je jedan od glavnih izazova za našu zemlju sveobuhvatna zaštita okoliša uz minimiziranje antropogenih utjecaja, u skladu s najboljom praksom EU. Posebno je važno stvoriti uvjete za energetske tranziciju i razvoj modela kružne ekonomije i zelenih poduzeća. Važno je naglasiti da u zemlji postoji i veliki potencijal za poboljšanje korištenja prirodnih resursa i zaštitu postojeće biološke raznolikosti. Potrebno je poboljšati korištenje zemljišta i korištenje prirodnih resursa u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu kako bi se poboljšao njihov kvalitet, ali i izbjegla degradacija povezana s prekomjernom eksploatacijom.

Pozadina

Evropska agencija za okoliš (EEA) objavljuje izvještaj o stanju okoliša na svakih pet godina, u skladu s odredbama svoje uredbe. Izvještaj o životnoj sredini Evrope za 2025. predstavlja sedmi po redu izvještaj koji je EEA objavila od 1995. godine. Pruža čvrste, naučno zasnovane uvide o tome kako trebamo odgovoriti na velike i složene izazove poput klimatskih promjena, gubitka biodiverziteta te zagađenja zraka i vode.

Izvještaj je izrađen u tijesnoj saradnji s Evropskom mrežom za informacije i nadzor okoliša (Eionet) pri Agenciji za zaštitu okoliša (EEA). Izvještaj se bazira na širokom stručnom znanju vodećih eksperata i naučnika iz Eionet-a, koji dolaze iz 32 zemlje članice EEA i šest zemalja partnera.